

АНАЛІЗ ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ “ПРОФЕСІЙНИЙ ІМІДЖ” У НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

В статье рассматриваются разные подходы к категории “имидж”, его основные характеристики, виды. Предлагается своя трактовка понятия “профессиональный имидж”.

The article is devoted to different approaches to the category “image”, its main characteristics, types. The own notion of the term “the professional image” is considered.

Педагог це дуже особлива професія. Поряд з ним завжди знаходяться учні, колеги, батьки. Завжди вважали, що в педагогічному вузі готують тільки гарного спеціаліста, який володіє знаннями, уміннями, а загальнонародським якостям відводилося другорядне значення. Учитель впливає на учнів і на оточуючих своїм авторитетом; чим вищий цей авторитет, тим більший його вплив на мислення, моральні норми та цінності учнів. Кожен учитель може загубити свій авторитет, якщо він не цікавить своїх учнів як особистість. В.О.Сухомлинський вважав: “Силою, що спонукає кожного вихованця поглянути на себе, замислитись над власною поведінкою, управляти собою – є особистість вчителя, його ідейне переконання, багатство його духовного життя” [6,70]. Діяльність педагога – це публічна діяльність, а публічна діяльність вимагає якостей, які є ідеальними. Ці ідеальні якості і формують імідж людини. Виховання особистості великою мірою залежить від учителя, який формує в класному колективі та в кожному учневі окремо ідеї, цінності, зразки поведінки. Тому ґрунтовного вивчення потребує сьогодні стратегічна освітня проблема – формування професійного іміджу вчителя.

Мета статті полягає в тому, щоб виявити основні визначення поняття “імідж” та “професійний імідж” сучасного вчителя.

Питання про визначення поняття професійний імідж тільки починає формуватися в педагогічній науці.

Коли заходить розмова про особистість людини, то завжди виокремлюють її імідж, який є однією з ключових

проблем в розумінні суспільних наук – педагогіці, психології, соціології. Вітчизняні та закордонні дослідники неодноразово почали звертатися до проблеми іміджу. З метою розкриття поняття “професійний імідж” розглянемо більш детально категорію “імідж”.

Насамперед треба зазначити, що таке поняття як імідж з’явилося лише в 70-х рр. ХХ ст. З самого початку свого виникнення імідж розглядався як засіб, за допомогою якого здійснювалося маніпулювання людською свідомістю. На сьогоднішній день у науковій літературі відсутнє єдине визначення поняття “імідж”. Воно дається авторами залежно від завдань і напрямків їх дослідження. Ми вважаємо, що різне трактування зумовлене складністю самого об’єкта дослідження, зокрема різноманітністю його форм, варіантів, хоча існують загальні вихідні методологічні позиції. Названа категорія виражає складну структуру відношень між матеріальним і духовним світом.

У сучасній українській енциклопедії ми знайшли таке трактування поняття імідж (у перекладі з англійської та латинської мови – вид або образ) – це цілеспрямований формуючий образ (якої-небудь особистості, явища або предмета), який емоційно-психологічно впливає на кого-небудь з метою популяризації, реклами тощо [7, 318].

А.Г.Оводова дає декілька тлумачень поняття “імідж”:

- образ під яким розуміються не тільки зовнішні якості, але й образ мислення, дій;
- інструмент, який допомагає будувати стосунки з оточуючими;
- враження, яке справляє людина на оточуючих [3, 80].

М.Скрипник під іміджем розуміє знаковий замінник, який концентрує основні риси особистості. Також вона виділяє таке поняття як “імідж педагога” – образ, знакова характеристика особистості, яка включає і форму, і зміст, завдяки чому в суспільстві формується авторитет, престиж педагога. М.Скрипник виділила і типологію педагогічного іміджу, яка віддзеркалює погляд на імідж з різних позицій. У типологію увійшли такі типи педагогічного іміджу, як імідж педагога (результат минулого досвіду, який засвідчує

теперішній стан самоповаги педагога); імідж, який сприймається (це той образ, який бачать інші); бажаний імідж диктується ідеальним баченням його особистості в соціальному житті [5,2].

О.Булатові трактує імідж як поняття образу, тобто як ту форму життєвого виявлення людини, завдяки якій особистості даються сильнодіючі особистісно-ділові характеристики. Але О.Булатові виділяє і такий вид іміджу, як позитивний індивідуальний імідж педагога – гармонійне поєднання особистісних, індивідуальних і професійних якостей педагога, які у своїй купі дають здібності та можливості до суб'єкт-суб'єктивного відношення та спілкування з учнями, батьками, колегами [1,74].

Імідж – це результат роботи над собою або над іншими (людиною, предметом, явищем тощо). Професія педагога потребує створення іміджу особистості. Першим кроком до створення “ефекту ореола” можна вважати працю над своїм іміджем.

Як вважає Л.Попова, поняття іміджу складається з декількох компонентів. Першим компонентом є візуальна привабливість – першорядна складова іміджу педагога. У цьому компоненті значення мають і колірна гама робочого одягу, і правильно зроблений макіяж, і модна зачіска. Другим, але не менш важливим є такий компонент як красномовство. У спілкуванні вчителеві важливо не забувати про такі важливі компоненти як тон розмови, емоційність розповіді і ін. Наступним компонентом іміджу є невербальне спілкування (міміка, жести) Останнім компонентом є спосіб життя – це те, як люди сприймають ваше особисте життя, відносини з оточуючими людьми [4;234].

Імідж може бути також груповим, зокрема соціальна характеристика, яка може бути застосована як до людини, так і до організації, міста і навіть країни. З цього можна зробити висновок, що імідж школи, а також і вузу може бути виведений з іміджу їх працівників.

Розглядати поняття іміджу у філософському розумінні можна лише через синонімічні категорії, тому що поняття “імідж” як філософська категорія не існує.

Проблеми вивчення такого поняття як “професійний імідж” у науковій літературі ми не знайшли. Тому доцільно розглянути також таке поняття, як професійність педагога.

Педагог як особистість, його внутрішній світ привертала увагу, починаючи з античних часів. Вчені приділяли велику увагу гуманістичному вихованню. Т.Мор, Кампанелла та багато інших вчених вважали, що вчителі повинні виховувати духовно і морально багату людину.

-У працях Ж.Ж.Руссо, А.Дистерверга, К.Д.Ушинського, Я.А.Каменського можна було прослідкувати єдиний погляд щодо підготовки вчителя–професіонала. Потім цією проблемою займалися багато вчених (М.А.Бердяєв, С.Н.Трубецький, О.О.Абдуліна, Л.С.Нечепоренко, А.С.Макаренко, О.В.Сластьонін та інші).

Становлення професійного педагога починається з того, як він уявляє собі професійні риси, якості, якими повинен володіти випускник педагогічного вузу, ступаючи на шлях самостійної професійної діяльності, і які забезпечують йому толерантність в системі виробничо-особистісних відносин [2,21].

Якщо у вчителя є всі професійно значущі якості, то це забезпечить успішність його майбутньої педагогічної діяльності.

До найбільш значущих професійних рис належать свобода дій, відповідальність, активність.

Свобода дій – це можливість педагога постійно удосконалювати свої професійні якості. Якщо вчитель не буде боятися робити якісь вільні дії на шляху вдосконалення своєї професійної позиції, то він може вважати себе на першому щаблі до мети – вчитель-професіонал.

Другим щаблем удосконалення професійності є активність вчителя, яка виражає його життєву позицію. Якщо людина будь-якої професії хоче стати професіоналом у своїй справі, то вона ні в якому разі не буде зупинятися на досягнутому, а буде активно прямувати до поставленої мети.

Останнім і найважливішим щаблем у досягненні професійності є відповідальність, яка, на нашу думку, є головним чинником у формуванні професійності. Під відповідальністю розуміється те, що людина повинна

відповідально ставитися до своїх обов'язків (виконання навчального та виховного планів, заповнення журналів, відповідальність за власні вчинки, прийняті рішення, а особливо відповідальність полягає у вихованні, вихованні високоморальних школярів. Професійна творчість педагога істотно впливає на його імідж. Як правило, учитель спочатку досягає професійної позиції предметника, який передає знання учням, а потім визначає методичні завдання, згодом вивчає себе.

З усього за значеного вище можна зробити висновок, що вчитель-професіонал – це вчитель, який поєднує в собі відповідальність, активність і свободу дій.

Отже, професійний імідж вчителя – це поєднання професійних рис педагога, особистісних якостей та зовнішнього вигляду.

Професійний імідж педагога має бути цілісним, окремі його риси не повинні мати суперечностей між собою. Систематичний характер професійного іміджу необхідний для управління ним, оскільки дозволить побудувати загальну характеристику особистості.

Якщо кожен учитель буде йти до мети “вчитель професіонал” і буде мати свій професійний імідж, який допоможе виокремити себе як особистість серед інших вчителів, то можна припустити, що учні будуть з більшим бажанням ходити до школи, а як наслідок – відбудеться підвищення якості навчання.

Література

1. Булатові О. Імідж педагога – мода чи необхідність // Директор школи. – 2003. – №2. – С.74-78.
2. Кондрашова Л.В. Формування професійних рис педагога в умовах вищої школи // Зб. наук. праць / Головний ред. проф. Буряк В.К. – Кривий Ріг: КДПУ. – 2005. – Вип. 11. – С. 18- 26.
3. Оводова А.Г. Імідж сучасного вчителя // Начальна школа. Плюс. До і після. – 2004. - №5 – С. 80 – 82.
4. Попова Л. Імідж сучасного педагога // Народна освіта. – 2003. – №2. – С. 234-237.
5. Скрипник М. Імідж педагога: Технологія управління // Управління освітою – 2002. – № 15-16. – С. 2-8.

6. Сухомлинський В.А. Методика виховання колективу. – М.: Просвіта, 1981. – 153 с.
7. Сучасна українська енциклопедія. – «Рипол –Класик». – Т.5. - 2004. – 414 с.

С.М.Щербина

ПРОФЕСІЙНА ПОЗИЦІЯ ТА ЇЇ РОЛЬ У ВЗАЄМОДІІ ВЧИТЕЛЯ І УЧНІВ НА УРОЦІ

Автор статті освітлює вплив професійної позиції учителя на психологічний клімат уроку.

The author of the article highlights the influence of active professional position on the psychological climate of lesson.

Успішне вирішення завдань сучасної школи передбачає подальше підвищення ефективності різних форм навчання, у тому числі й уроку як основної форми організації навчального процесу. Проблема уроку завжди хвилювала і сьогодні хвилює педагогів-дослідників та вчителів-практиків. Значний доробок у розробку теорії уроку внесли Ю.К.Бабанський, В.К.Буряк, М.А.Данилов, Ю.Б.Зотов, Б.П.Єсіпов, У.Древс, Г.Векк, В.Оконь та інші. Для робіт цих дидактів характерна спроба розкрити специфічні особливості уроку.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє шукати резерви підвищення ефективності уроку в теоретичному обґрунтуванні педагогічних основ організації уроку, різноманітні методів та засобів навчальної роботи, поєднанні самостійної, відтворюючої та творчої роботи. Недоліком пошуку того часу було те, що особливості особистості вчителя та учнів, їх взаємодія в навчальному процесі, не привертала увагу дослідників.

Сьогодні є зрозумілим, що тільки особистісний підхід до проблеми уроку дозволяє знайти оптимальні шляхи підвищення його результативності в підготовці творчої особистості школяра. Багатьох дослідників хвилює питання: як у коло навчально-виховної роботи поставити особистість дитини? Як надати атмосфері уроку духу співробітництва та співтворчості вчителя та учнів?

Тому саме в останній час чимало уваги приділяється психологічним аспектам уроку, особливостям діяльності